

Seksualpolitik

På det specialiserede voksenområde
i Ishøj og Vallensbæk Kommuner

2014 - 2018

På baggrund af Socialstyrelsens anbefalinger har Ishøj Kommune valgt at udarbejde en seksualpolitik.

Seksualpolitikken skal sikre, at borgere på det specialiserede voksenområde i Ishøj og Vallensbæk Kommuner også kan få råd og vejledning i forhold til deres seksualitet samt at deres rettigheder overholdes. Ligeledes skal politikken sikre, at personalets personlige grænser altid respekteres, så de føler sig trygge i den pædagogiske praksis.

Denne seksualpolitik skal derfor:

- Skabe fokus på det enkelte menneskes ret til støtte omkring seksualitet, uanset handicap.
- Skabe åbenhed og dialog omkring emnet seksualitet som en del af det pædagogiske arbejde.
- Være med til at ruste den enkelte medarbejder til at kunne forholde sig professionelt til borgerens seksualitet.
- Skabe rammer og procedurer for rådgivning og støtte.
- Give klare anvisninger for forebyggelse og håndtering af seksuelle krænkelser og overgreb i kommunens tilbud.

Med venlig hilsen,

Ole Bjørstorp

Borgmester i
Ishøj Kommune

Indhold

Indledning	4
Hvorfor en seksualpolitik?	4
Hvem retter seksualpolitikken sig imod?.....	4
Hvad er seksualitet?	5
Den lovgivende ramme	5
Rammer for hjælp til seksualitet	6
Samtykke og tavshedspligt	7
Krav til kompetenceudvikling og personaleretlige bestemmelser .	8
Bilag 1	9

Indledning

Ishøj kommune anser det som en vigtig opgave at sikre professionel, respektfuld og etisk forsvarlig støtte i relation til seksualitet på det specialiserede voksenområde. Det handler ligeledes om, at borgerne skal have råd og vejledning, også når det handler om seksualitet. Derfor har Ishøj Kommune udformet denne seksualpolitik, som retter sig mod personale og borgere inden for det specialiserede voksenområde i Ishøj og Vallensbæk Kommuner.

Politikken er udarbejdet i samarbejde med både personale og professionelle vejledere. Som et led i udarbejdelsen af denne seksualpolitik, har kommunen desuden afholdt en temadag for relevant fagpersonale med fokus på arbejdet med seksualitet på det specialiserede voksenområde.

Hvorfor en seksualpolitik?

Det er ofte svært for både borgere og medarbejdere at tale om problematikker, der drejer sig om seksualitet. For medarbejdere kan personlige normer, værdier og grænser gøre det vanskeligt at identificere og håndtere borgernes seksuelle behov og eventuelle frustrationer. Støtte til seksualitet kan opleves som grænseoverskridende, og der kan opstå usikkerhed omkring, hvad der er etisk forsvarligt.

Derfor skal denne seksualpolitik skabe åbenhed og dialog om emnet og om de problemstillinger og usikkerheder, der kan være forbundet hermed. Det er derfor vigtigt, at medarbejderne opnår kompetencer til at håndtere og vejlede om seksualitet, eller har viden om, hvortil borgere kan henvises for at få den støtte, de har behov for. Eksempelvis, at medarbejderne ved, hvor de kan henvende sig, hvis de oplever, at det vil overskride deres personlige grænser at yde støtten.

Hvem retter seksualpolitikken sig imod?

Seksualpolitikken henvender sig til borgere over 18 år, samt ledelse og medarbejdere, der er tilknyttet det specialiserede voksenområde i Ishøj og Vallensbæk Kommuner. Det vil sige, at den er gældende på tilbud, som hører under servicelovens §§ 85, 103, 104, 107 og 108.

Seksualpolitikken skal være offentligt tilgængelig og præsenteres for de berørte borgere på en måde, der er til at forstå og giver mening for den enkelte.

Seksualpolitikken beskriver de overordnede juridiske og etiske rammer, der skal danne grundlag for lokale seksualpolitikker på kommunens væresteder/bosteder m.m. Seksualpolitikken fungerer som en vejledning, så lokale seksualpolitikker kan udarbejdes i overensstemmelse med mål-

gruppens behov og medarbejdernes kompetencer og grænser på de enkelte tilbud i kommunen.

Hvad er seksualitet?

Seksualitet er ikke blot et fysisk behov, det er langt mere end det. Det er berøring, kærtegn, ømhed, omsorg, følelser og meget mere. Det er en naturlig del af vores liv, vores hverdag og os selv.

Socialstyrelsen definerer seksualitet således:

Seksualitet er en integreret del af ethvert menneskes personlighed. Den er et basalt behov, og et aspekt af det at være menneske, som ikke kan adskilles fra andre aspekter i livet. Seksualitet har indflydelse på vore tanker, følelser, handlinger og samhandling, og derved på vor mentale og fysiske helse. Og da helse er en fundamental menneskeret, så må også seksuel helse være en basal menneskeret (Seksualitet på dagsorden 2012).

Retten til seksualitet

I FN's Standardregler om lige muligheder for handicappede understreges det, at mennesker med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne ikke må nægtes mulighed for at opleve deres seksualitet. Derfor bør de enkelte lande eksempelvis støtte op om etablering af relevant rådgivning på området (Regel 9).

Lov om Social Service

Seksualpolitikken tager udgangspunkt i borgerens rettigheder, som er beskrevet i Serviceloven. I Servicelovens § 81 præciseres det, at voksne med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer, skal tilbydes en særlig indsats. Formålet med indsatsen er dels at undgå at borgerens problemstillinger forværres, dels at forbedre den enkeltes sociale og personlige funktion og udviklingsmuligheder. Hvis vi tager udgangspunkt i det hele menneske, må dette også indebære borgerens ret til at opretholde sin seksualitet.

Samtidig skal den enkelte medarbejders personlige og etiske grænser altid respekteres og overholdes.

Den lovgivende ramme

Det er vigtigt for medarbejderne at vide og være opmærksomme på, hvad man må og kan i forhold til seksualvejledning og støtte. Støtten skal altid holde sig inden for lovens rammer. Derfor er der i nedenstående givet eksempler på, hvad man kan og ikke kan yde af støtte.

Justitsministeriet og Socialministeriet udarbejdede i 1989 et sæt retningslinjer vedrørende seksualvejledning. Disse retningslinjer er fortsat gældende, og er også dem, som Socialstyrelsen forholder sig til i deres udgivelser ([5](http://www.forebygovergreb.dk/sund-</p></div><div data-bbox=)

[seksualitet/Seksualsejledning](#)) . Ifølge retningslinjerne er det **tilladt**, hvis borgeren er myndig, at:

Vejlede om seksualitet og sex. Dette indbefatter både almindelig vejledning og støtte til seksualitet og spørgsmål vedrørende seksualitet samt oplysning om, hvilke normer og regler der eksisterer i samfundet omkring seksuel adfærd. Denne opgave må anses for at være en del af det pædagogiske arbejde.

Ishøj Kommune arbejder ud fra princippet om mindst mulige indgriben, og derfor er det en **absolut sidste løsning** at kontakte en prostitueret, som kræver, at alle andre muligheder har været forsøgt. Ligeledes skal medarbejdernes personlige grænser og integritet altid respekteres.

Efter straffelovens bestemmelser er det **ulovligt** for medarbejderne at:

- 1) Give seksualoplysning, hvis borgeren verbalt eller gennem sin adfærd modsætter sig dette.
- 2) Selv fungere som seksualpartner, eksempelvis ved at have samleje eller andre former for seksuelt samkvem med borgeren som led i seksualoplysningen (straffelovens § 218 stk. 2 og § 219).

- 3) Tilskynde andre til at bryde straffelovens bestemmelser omkring sædelighed. Eksempelvis ved at tilskynde til prostitution, distribuere ulovligt pornografisk materiale og lignende.

Rammer for hjælp til seksualitet

Ofte er det berøring, kærtegn, ømhed, fortrolighed eller vejledning borgerne efterspørger. Derfor bør medarbejderen, enten selv eller gennem en anden kollega, gå i dialog med borgeren om det konkrete behov. Det er vigtigt, at borgeren hjælpes på den mindst indgribende måde ud fra følgende rækkefølge:

- 1) Den enkelte medarbejder, evt. med hjælp fra en kollega, hjælper borgeren med problemstillingen ved en pædagogisk samtale i det omfang man kan. Det kan eksempelvis være at tale med borgeren om kæresteforhold, fysiske udfordringer, bekymringer om kærlighed eller seksualitet m.m.
- 2) Der tages kontakt til en seksualvejleder, som har særlige kompetencer til at løse denne opgave.
- 3) Kun i særlige tilfælde, hvor de øvrige trin har været forsøgt og borgeren udtrykker et konkret ønske om det, kan der tages kontakt til en prostitueret¹.

¹ Det er ikke strafbart at tjene penge som prostitueret (så længe man betaler skat) eller at købe sex fra en prostitueret, så længe personen er fyldt 18 år.

Ishøj Kommune vil gerne understrege, at en medarbejder ikke må tvinges til at yde en hjælp, som overskrider deres etiske eller personlige grænser. Hvis en hjælp opleves grænseoverskridende, skal medarbejderen kontakte en kollega eller nærmeste leder, så der kan findes en anden måde at løse opgaven på.

Samtykke og tavshedspligt

Samtykke

Lov om social service lægger vægt på med- og selvbestemmelse og da seksualitet samtidig er et følsomt og privat emne, er samtykke og tavshedspligt særdeles relevant i denne sammenhæng.

I svære situationer, som f.eks. seksualvejledning, vil det skriftlige samtykke ofte være anvendeligt af hensyn til både den pågældende borger og medarbejderens retssikkerhed, da et skriftligt samtykke giver et klart grundlag at tage stilling på. Samtykket er derved ment som et redskab, der skal beskytte både borgeren og medarbejderen og som skal sikre, at der ikke sker misforståelser. Samtykke er eksempelvis også et lovkrav i situationer, hvor fagpersoner fra forskellige forvaltninger udveksler følsomme personoplysninger med hinanden (persondataloven § 5 og §§ 7-8 og forvaltningslovens § 28). Det er ligeledes nødvendigt med samtykke

ved behandling af ikke personfølsomme oplysninger, så længe der ikke er bagvedliggende årsager eller forpligtelser, som gør det nødvendigt at registrere eller dele oplysningen (persondatalovens § 6).

Ishøj Kommune vil udforme en samtykkeskabelon, som kan bruges til formålet.

I den forbindelse er det vigtigt, at der er sikkerhed for, at borgeren har modtaget tilstrækkelig information om, hvad han eller hun giver samtykke til, og at borgeren har forstået informationen og rækkevidden heraf. Informationen skal således tilpasses den enkeltes kommunikationsform og funktionsevne.

Tavshedspligt

Personer, der er ansat i offentlig tjeneste, har tavshedspligt med hensyn til fortrolige oplysninger både efter straffeloven (§§ 152) og forvaltningsloven (§ 27). Kendskabet til en borgers seksualitet, inderste tanker og følelser er omfattet af tavshedspligten.

Det er dog vigtigt at være opmærksom på, at i situationer hvor en borgers seksuelle adfærd er til fare for andre, er der pligt til at indberette overtrædelsen til nærmeste leder. Lederen vurderer herefter, om sagen skal

anmeldes. Eksempler på sådanne situationer kan være overgreb, udnyttelse eller brug af pornografisk materiale, der er ulovligt.

Krav til kompetenceudvikling og personaleretlige bestemmelser

- Der skal udpeges nøglepersoner blandt medarbejderne på det specialiserede voksenområde, som deltager i kompetenceudvikling på området. Herved skal det sikres, at der altid kan tilkaldes medarbejdere, som har kompetencerne til at håndtere problemstillinger, spørgsmål og behov, som omhandler seksualitet. Ligeledes skal medarbejderne vide, hvor de kan henvende sig, hvis de ikke har kompetencerne til at hjælpe borgeren.
- Alle medarbejderne skal have kompetencer til at være i dialog om og med den enkelte borger vedrørende dennes seksualitet.
- Gennem åbenhed og dialog mellem medarbejdere og ledere skal der aftales retningslinjer for, hvordan borgere konkret kan støttes i forhold til seksualitet. Herved skal det sikres, at både borgerens behov og medarbejderens grænser respekteres.
- Medarbejdere skal have kendskab til informationsmateriale og have været i dialog om Socialstyrelsens håndbog om professionel støtte til voksne med funktionsnedsættelse *Seksualitet på dagsordenen*.

- Det skal sikres, at medarbejderne kender og forstår relevant lovgivning, herunder borgerens rettigheder og medbestemmelse, samtykke, tavshedspligt og straffelovens rammer.
- Der skal udarbejdes retningslinjer på de enkelte tilbud for, hvordan grænseoverskridende og krænkende seksuel adfærd eller seksuelle overgreb håndteres, både i forhold til den der krænkes, og den der krænker.

Bilag 1

Litteratur, materialer og rådgivning

Nedenfor opridses relevant materiale og væsentlige rådgivningsinstanser i forhold til udarbejdelse af lokale seksualpolitikker, vejledning og støtte samt seksuelle krænkelser og overgreb.

Socialstyrelsens håndbog, *seksualitet på dagsordenen*, kan give medarbejdere et grundlag for at diskutere seksualitet og udarbejde en seksualpolitik på de enkelte væresteder/botilbud. Håndbogen indeholder også en række henvisninger til støtte og vejledning til seksualitet og litteratur om emnet.

Seksualvejledere

<http://www.seksualvejlederforeningen.dk/>

www.handisex.dk

Lokale seksualpolitikker

Inspiration og redskaber til at udarbejde en seksualpolitik finder du her:

- Projektseksualpolitik

Konkrete eksempler på lokalpolitikker, samt en redskabskasse til at udarbejde en seksualpolitik:

www.projektseksualpolitik.dk

- Socialstyrelsen

Konkrete eksempler på lokale seksualpolitikker:

www.forebygovergreb.dk

Relevant materiale til personalet vedrørende støtte til seksualitet

Information om og redskaber til at vejlede og støtte omkring seksualitet, samt materiale til seksualundervisning findes her:

- Socialstyrelsens hjemmeside
Indeholder materiale fra dialogseminar om støtte og vejledning til borgere med funktionsnedsættelse:
<http://www.servicestyrelsen.dk/handicap/seksualitet/seksualitet-pa-dagsordenen>
- Viso (den nationale Videns- og Specialrådgivningsorganisation)
tilbyder borgere, fagpersoner, tilbud og kommuner gratis vejledende specialrådgivning i komplekse sager:
www.socialstyrelsen.dk/viso
- Hjælpemiddelbasen
Indeholder information om hjælpemidler til seksuallivet:
www.hmi-basen.dk
- Seksualvejlederforeningen

Forening for uddannede seksualvejledere. Tilbyder vejledning, oplæring, temadage m.m.:

www.seksualvejllederforeningen.dk

- Projekt seksualpolitik

Idekatalog til seksualundervisning/brugerkursus inden for specialområdet. Seksualvejlederuddannelsen:

www.projektseksualpolitik.dk/upload/Idekatalog.pdf

- Sex og Samfund

Seksualundervisning til bl.a. udviklingshæmmede:

www.bedreseksualundervisning.dk/special

Seksuelle krænkelse og overgreb

Her finder du information om hvor man kan henvende sig ved seksuelle overgreb, samt viden og redskaber til forebyggelse og håndtering af seksuelle krænkelse og overgreb:

- Center for Voldtægtsofre

Center for Voldtægtsofre er en åben, akut modtagelsen for kvinder og mænd, der er blevet udsat for voldtægt eller andre seksuelle overgreb. Derudover er centret et nationalt videnscenter om voldtægt.

www.voldtaegt.dk

- Center for seksuelt misbrugte

Rådgivning og behandling ved senfølger efter seksuelt misbrug

www.csm-ost.dk

- Socialstyrelsen

Viden, inspiration og redskaber i forhold til forebyggelse af seksuelle overgreb mod mennesker med handicap.

www.forebygovergreb.dk

- Grünberger, Pernille (2010): *Seksuelle overgreb mod mennesker med handicap. Gode råd om at se og forebygge overgreb.* Socialt Udviklingscenter SUS

- Grünberger, Pernille (2010): *Seksuelle overgreb mod mennesker med handicap. Gode råd når skaden er sket.* Socialt Udviklingscenter SUS

- Muff, Elsebeth Kirk; Knudsen, Margit; Ahrensburg, Maria Trangebæk og Haagensen, Pauline (2010): *Forebyggelse og håndtering. Seksuelle overgreb mod mennesker med psykisk funktionsnedsættelse.* Socialt Udviklingscenter SUS

- Servicestyrelsen og CENFAC (2010): *Fokus på forebyggelse og behandling. Seksuelle overgreb mod mennesker med handicap. Idékatalog.* Servicestyrelsen

